

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

**CIEĽOVÉ POŽIADAVKY NA VEDOMOSTI
A ZRUČNOSTI MATURANTOV
Z DEJEPISU**

BRATISLAVA 2010

Dejepis je v zmysle vyhlášky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách začlenený do skupiny spoločenskovedných voliteľných maturitných predmetov. Sprostredkuje študentom potrebné kompetencie - vedomosti, zručnosti a hodnoty, ktoré im môžu pomôcť k postupnému začleňovaniu sa do štruktúry noriem a hodnôt spoločnosti, v ktorej žijú. Získané dejepisné kompetencie majú študentom umožniť orientovať sa v spleti politických, ekonomických, sociálnych a kultúrnych faktov, s ktorými sa budú stretávať vo svojom živote. Dejepis má významnú úlohu v procese prípravy študenta k občianstvu, a teda aj pri formovaní vzťahu k historickému dedičstvu vlastného národa i ľudstva.

Cieľové požiadavky na maturantov z dejepisu vymedzujú, ktoré vedomosti a zručnosti by mali študenti počas štúdia získať a vedieť preukázať. Maturitná skúška z dejepisu sa vzťahuje na učebnú látku celého gymnaziálneho štúdia predmetu dejepis. Nevychádza iba zo Štátneho vzdelávacieho programu – ISCED 3, príloha dejepis, kde je uvedený obsahový a výkonový štandard pre 1. – 3. ročník ale aj z obsahu seminára z dejepisu, ktorý študenti absolvujú v 3. a 4. ročníku v odporúčanom rozsahu 4 hodiny týždenne spolu pre oba ročníky. Súhrn získaných vedomostí a zručností z povinného predmetu dejepis a seminára z dejepisu vytvára predpoklad pre získanie požadovaných vedomostí a zručností na absolvovanie maturitnej skúšky z dejepisu.

I. CIEĽ A OBSAH MATURITNEJ SKÚŠKY

Cieľom maturitnej skúšky z dejepisu je zistiť a overiť úroveň vedomostí a zručností, ktoré študenti nadobudli počas celého stredoškolského štúdia. Majú byť podkladom a východiskom pre ďalšie štúdium na tých vysokých školách, kde je dejepis profilovým predmetom.

Obsah maturitnej skúšky je členený a konkretizovaný v 6 tematických okruhoch, ktoré korešpondujú s chronologickým prezentovaním historických udalostí, javov a procesov:

1. Úvod do štúdia dejepisu
2. Pravek
3. Starovek
4. Stredovek
5. Novovek
6. Dejiny 20. storočia

Cieľové požiadavky spresňujú cieľ, obsah a požiadavky na vedomosti a zručnosti študentov v rámci každého tematického celku.

Z pohľadu vedomostí a zručností cieľom maturitnej skúšky je overiť najmä spôsobilosti:

A. Vedomosti a porozumenie – študenti si majú zapamätať alebo znovu vybaviť informácie, a to buď presne tak, ako sa ich naučili, alebo ich majú vyjadriť vlastnými slovami. Hladinu vedomostí a porozumenia vymedzujeme tzv. príkazovými slovami, napríklad: **spomeň si, reprodukuj, povedz vlastnými slovami, uveď, čo vieš, vymenuj, opíš, vysvetli, definuj, interpretuj, zorad'** a pod.

Študenti dokážu na základe svojich vedomostí, napríklad:

1. Pochopiť, že história sa zaoberá zmenou a kontinuitou.
2. Pochopiť vplyv zmeny i kontinuity na jednotlivca a spoločnosť.

3. Pochopiť, že výpovede o minulosti sú možné len vtedy, keď máme k dispozícii historické pramene.
4. Odhadnúť príčiny konania ľudí a identifikovať rozdiely medzi minulosťou a prítomnosťou.
5. Uvedomiť si, že historické tradície a interpretácia dejín ovplyvňujú myslenie a konanie ľudí v prítomnosti.
6. Vysvetliť podstatné historické pojmy, fakty, udalosti, javy a procesy vo vzájomných súvislostiach.
7. Nájsť faktory, ktoré podmieňujú historické fakty, udalosti, javy a procesy.
8. Zoradovať historické fakty a udalosti chronologicky a lokalizovať ich v geografickom priestore.

B. Aplikácia a analýza - študenti majú preukázať spôsobilosť svoje vedomosti vysvetliť, identifikovať príčiny a dôsledky udalostí, javov a pod. Táto hladina obsahuje úlohy, v ktorých študenti na základe svojich vedomostí riešia problémy v nových kontextoch a súvislostiach. Typickými príkazovými slovami pre túto hladinu sú napríklad: **zaradiť, aplikuj, nájdi, vyber, vypočítaj, roztriediť, porovnaj, analyzuj, rozdeliť, vysvetli prečo, ukáž ako, nakresli, načrtni** a pod.

Študenti dokážu svoje vedomosti aplikovať a riešiť problémy:

1. Klasifikovať historické udalosti, pojmy, fakty, udalosti, javy a procesy.
2. Analyzovať historické pojmy, fakty, udalosti, javy a procesy.
3. Vybrať základné znaky historických faktov, udalostí, javov, procesov a určiť ich štruktúru.
4. Určiť príčiny a dôsledky historických faktov, udalostí, javov a procesov.
5. Porovnať historické fakty, udalosti, javy a procesy.
6. Rozlíšiť medzi lokálnymi, regionálnymi, národnými a svetovými javmi a procesmi.
7. Zaradiť historické fakty, udalosti, javy a procesy synchronne.
8. Zaradiť historické fakty, udalosti, javy a procesy asynchronne.
9. Rozlíšiť medzi historickým faktom a hodnotením.
10. Analyzovať a interpretovať jednotlivé druhy školských historických prameňov.
11. Rozlíšiť rôzne interpretácie historických faktov, udalostí, javov a procesov.

C. Syntéza a hodnotiace posudzovanie - študenti posudzujú hodnotu dvoch či viac možností, vyberajú jednu z nich a svoje rozhodnutie obhajujú buď prostredníctvom argumentov a dôkazov, alebo ich rozhodnutie môže byť výsledkom afektívneho postupu. Príznačnými príkazovými slovami pre túto hladinu sú napríklad: **vytvor, vymysli, navrhni, zlož, prezentuj, zaujmi stanovisko, kritizuj, diskutuj, zhodnotiť, posúdiť dôkaz, odstupňuj od dobrého po zlé** a pod.

Študenti dokážu:

1. Kriticky posúdiť historické pojmy, fakty, udalosti, javy a procesy.
2. Kriticky posúdiť spoľahlivosť a hodnotu jednotlivých druhov školských historických prameňov.
3. Urobiť syntézu, zovšeobecnenie a hodnotenie historických faktov, udalostí, javov a procesov.
4. Rozvíjať predstavivosť a empatiu s ľuďmi, ktorí žili v iných historických obdobiach.
5. Prejavovať porozumenie a toleranciu k iným názorom a postojom.
6. Chápať históriu ako proces hľadania, ktorého základným východiskom je snaha po objektívnom historickom poznaní.

7. Uvedomiť si, že historická pravda je relatívna, nový stupeň ju môže čiastočne, ale aj podstatne zmeniť.

II. FORMA MATURITNEJ SKÚŠKY

Vyhláška č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách stanovuje dejepis ako vyučovací predmet, ktorý si študent môže zvoliť ako jeden z voliteľných predmetov maturitnej skúšky alebo môže absolvovať dejepis ako dobrovoľnú maturitnú skúšku, pričom maturitná skúška z dejepisu pozostáva iba z ústnej formy internej časti.

Ústna forma internej časti maturitnej skúšky z dejepisu sa skladá z troch úloh rôzneho zamerania uvedených na maturitnom zadaní, ktoré si študent vyžrebuje pred maturitnou komisiou.

1. Úloha č. 1. je zameraná na **vedomosti a porozumenie**. Študent má preukázať svoje vedomosti o stanovenom pojme, fakte, definícii, historickom jave alebo historickom procese.
2. Úloha č. 2 je zameraná na **aplikáciu a analýzu**. Študent má vedieť napr. klasifikovať historické udalosti, porovnať dva historické javy alebo procesy alebo viac historických javov a procesov, určiť príčiny alebo dôsledky jedného, dvoch alebo viacerých historických javov alebo procesov a pod.
2. Úloha č. 3 je zameraná na **syntézu historických javov, procesov a udalostí**. Študent má vedieť kriticky posúdiť uvedené historické obsahy, preukázať schopnosti zovšeobecňovania a zaujať hodnotiace postoje k minulosti.

III. CIEĽOVÉ POŽIADAVKY NA MATURITNÚ SKÚŠKU Z DEJEPISU

1. Úvod do štúdia dejepisu

Obsah:

Zmena a kontinuita v priestore a čase, časová priamka, chronologická tabuľka, minulosť a prítomnosť regiónu, kultúrohistorické národné pamiatky, predmet historiografie, dejiny a dejepis, pomocné vedy historické, osobitosti historikovoho poznávania, metódy práce historika.

Pojmy:

pamäť, tradícia, kultúra dedičstvo, (UNESCO) chronológia, synchron, asynchron, periodizácia dejín, historický prameň, historiografia, historik, klasifikácia.

Požiadavky:

- 1.1. Poznať regionálnu históriu v kontexte dejín.
- 1.2. Rozpoznať kultúrnu a národnostnú rôznorodosť regiónu.
- 1.3. Používať periodické termíny – medzníky.
- 1.4. Pracovať s časovým diagramom (časovou priamkou).
- 1.5. Zostaviť chronologickú tabuľku.
- 1.6. Zostaviť chronologickú a synchronnú tabuľku v kontexte svojho regiónu.
- 1.7. Charakterizovať predmet historiografie.
- 1.8. Zaraďovať historické udalosti chronologicky.
- 1.9. Rozpoznať rôzne druhy historických prameňov a dokázať zaradiť ich do systému.
- 1.10. Špecifikovať postupne súbor adekvátnych analytických otázok k školským historickým

písomným prameňom.

- 1.11. Charakterizovať inštitúcie, ktoré zbierajú, ochraňujú a sprístupňujú historické pramene
- 1.12. Charakterizovať pomocné vedy historické.
- 1.13. Poznať významné osobnosti svetových a národných dejín, zhodnotiť ich v kontexte historického vývoja a zdôvodniť ich význam pre ľudstvo.

2. Pravek

Obsah: prehistória, antropogenéza, paleolit a jeho kultúry, neolit a jeho kultúry, bronzová doba, železná doba, Kelti.

Pojmy: archeológia, paleolit, neolit, kameň, bronz, železo, keramika, polyteizmus.

Požiadavky:

- 2.1. Vysvetliť, čím sa zaoberá archeológia.
- 2.2. Vysvetliť antropogenézu.
- 2.3. Uviesť príklady zo života pravekých ľudí (odev, obydlie, komunikácia, náboženstvo).
- 2.4. Predstaviť a charakterizovať základné pracovné nástroje pravekých ľudí.
- 2.4. Porovnať kamenné, bronzové a železné nástroje a analyzovať ich podstatné vlastnosti.
- 2.5. Opísať kultúru pravekých ľudí a porovnať ju so súčasnou kultúrou.

3. Starovek

Obsah: najstaršie roľnícke civilizácie, štáty v Mezopotámii, chrámové a palácové (redistributívne) hospodárstvo, orientálna despocia, staroveký Egypt, staroveká India a Čína. Civilizačný odkaz najstarších východných štátov a ich vplyv na európsku tradíciu. Egejská oblasť, antické Grécko, mestské štáty, grécka kolonizácia, grécko-perzské vojny, helenistický svet. Kultúra a vzdelanosť antického Grécka. Etruská kultúra, vznik a rozvoj Ríma, rímska republika, boj Ríma za nadvládu v Stredomorí, cisárstvo. Kultúra a vzdelanosť antického Ríma. Vznik kresťanstva. Zánik antického sveta. „Barbarské“ civilizácie, „sťahovanie národov“.

Pojmy: chrámové a palácové hospodárstvo, písmo, orientálna despocia, faraón, pyramídy, monoteizmus, polis, aristokracia, otroci, olympijské hry, patricij, plebs, tribún, konzul, senát, kolón, principát, dominát, limes romanus.

Požiadavky:

- 3.1. Charakterizovať podmienky pre vznik prvých štátov.
- 3.2. Opísať a vysvetliť spoločný znak chrámového a palácového hospodárstva.
- 3.3. Vysvetliť príčiny vzniku písma, porovnať jeho rozdielne druhy a význam v staroveku.
- 3.4. Charakterizovať štát a sociálne rozvrstvenie spoločnosti v najstarších štátoch.
- 3.5. Porovnať spôsob výroby a život ľudí v najstarších štátoch (Mezopotámia, Egypt, India, Čína, židovský štát).
- 3.6. Dokázať vplyv duchovnej a materiálnej kultúry najstarších štátov na európsku kultúru,
- 3.7. Vysvetliť pojem mestský štát.
- 3.8. Zdôvodniť, prečo v Grécku nevznikol jednotný štát.
- 3.9. Uviesť príčiny a dôsledky zakladania gréckych osád mimo gréckeho územia.
- 3.10. Charakterizovať grécko-perzské vojny.
- 3.11. Vysvetliť význam olympijských hier v starom Grécku a porovnať ich so súčasnými.
- 3.12. Zdôvodniť, opísať a zhodnotiť výboje Alexandra Macedónskeho

- 3.13. Vyhodnotiť grécku kultúru a jej význam pre súčasnosť.
- 3.14. Vystihnúť znaky starogréckej demokracie.
- 3.15. Porovnať antickú demokraciu s modernou demokraciou.
- 3.16. Zhodnotiť význam kalokagatie pre súčasnosť.
- 3.17. Opísať polohu Itálie a vplyv Etruskov na založenie a rozvoj Ríma.
- 3.18. Porovnať jednotlivé vrstvy obyvateľstva Ríma.
- 3.19. Charakterizovať etapy rozmachu Ríma a jeho premenu na impérium.
- 3.20. Charakterizovať vývoj rímskeho impéria v období cisárstva.
- 3.21. Analyzovať príčiny a dôsledky zániku Rímskej ríše.
- 3.22. Porovnať rímsku a grécku kultúru a vysvetliť ich vplyv na európsku kultúru.
- 3.23. Špecifikovať podmienky vzniku kresťanstva v období rímskeho cisárstva.
- 3.24. Porovnať politický systém aténskej demokracie a rímskej republiky.
- 3.25. Zovšeobecniť civilizačný odkaz antiky pre súčasnosť.
- 3.26. Uviesť príčiny a následky „sťahovania národov“.

4. Stredovek

Obsah: sťahovanie národov, vznik a rozvoj Byzantskej ríše, východná schizma, východní Slovania, južní Slovania, Normani, Arabi, Franská ríša, Karol Veľký. Karolínska renesancia, románska kultúra, pápežstvo, mnísi, učenci, misie, mníšske rády. Svätá ríša rímska nemeckého národa, Francúzsko, Anglicko, Český štát, Poľský štát. Vznik centralizovaných monarchií. Zastupiteľské orgány, agrárna revolúcia (dvojpoľný, trojpoľný systém). Nové zdroje energie. Urbanizácia, obchod, remeselná výroba. Stredoveká vzdelanosť. Spoločnosť vrcholného stredoveku. Návrat islamu. Stredná Európa v období vrcholného stredoveku. Krízové javy a kacírské hnutia. Kultúra vrcholného stredoveku. Slovania v strednej Európe: Samova ríša, Pribinovo kniežatstvo, Veľkomoravská ríša, byzantská misia. Formovanie Uhorského kráľovstva a prínos predkov Slovákov v jeho utváraní, formovanie slovenskej etnickej identity, etnický obraz stredovekého Uhorska, spôsob fungovania a organizácie štátu. Včasno-stredoveký uhorský štát, vpád Tatárov, Uhorsko vo vzťahu k svojim susedom, Uhorsko v období vrcholného stredoveku, vzdelanosť a kultúra uhorského stredoveku.

Pojmy: feudum, lénny pán, lénny systém, vazal, majordóm, monarchia, stavy, Verdunská zmluva, islam, Mohamed, korán, kalifát, hrad, mesto, dedina, kláštor, školy, univerzity, kmeňové zväzy, hradisko, liturgia, etnická identita, panovník, dynastia, tatársky vpád, župa, cirkevná správa, schizma, mestá, mestské privilégia, baníctvo, uhorskí magnáti, poddaní, nevoľníci, dynastická politika, únie, Višegrad, husiti, bratříci, slovenská gotická cesta.

Požiadavky:

- 4.1. Charakterizovať proces „sťahovania národov“ a vysvetliť vznik „barbarských“ štátov.
- 4.2. Charakterizovať vznik a rozvoj Byzantskej ríše.
- 4.3. Charakterizovať vznik a rozvoj Franskej ríše.
- 4.4. Analyzovať stredovekú spoločnosť a vysvetliť prejavy krízy tejto spoločnosti.
- 4.5. Analyzovať príčiny napätia medzi svetskou a cirkevnou mocou.
- 4.6. Charakterizovať život v stredovekom meste a na dedine a porovnať ich.
- 4.7. Vystihnúť špecifické znaky slobodného kráľovského mesta.
- 4.8. Rozpoznať príčiny a následky Veľkej schizmy.
- 4.9. Uviesť základné informácie o vzniku a rozvoji európskych štátov Francúzska, Anglicka a Svätej ríše rímskej nemeckého národa.
- 4.10. Vystihnúť spoločné a rozdielne znaky kresťanstva a islamu.

- 4.11. Zhodnotiť význam stredovekej kultúry a vzdelanosti na konkrétnych príkladoch.
- 4.12. Identifikovať sociálnu štruktúru spoločnosti v období raného a vrcholného stredoveku.
- 4.13. Vymedziť pravlast' Slovanov, určiť ich migračné smery a analyzovať dôvody migrácie.
- 4.14. Zdôvodniť slovansko-avarské spolužitie.
- 4.15. Rekonštruovať, na základe hmotných prameňov, život na slovanskom hradisku.
- 4.16. Vysvetliť okolnosti vzniku Veľkomoravskej ríše.
- 4.17. Odhaliť príčiny a dôsledky napätia medzi Mojmirom a Pribinom, Rastislavom a Svätoplukom.
- 4.18. Identifikovať vzťahy medzi Veľkomoravskou ríšou a Franskou ríšou.
- 4.19. Charakterizovať a zhodnotiť pôsobenie Konštantína, Metoda a Gorazda vo Veľkomoravskej ríši.
- 4.20. Zaujať postoj k formovaniu slovenskej etnickej identity na základe analýzy historických prameňov.
- 4.21. Zdôvodniť vznik Uhorského kráľovstva a prínos predkov Slovákov v tom procese.
- 4.22. Vymedziť špecifické znaky mnohonárodnostného uhorského štátu.
- 4.23. Zhodnotiť, na základe analýzy historických prameňov, význam Zlatej buly.
- 4.24. Identifikovať dôsledky tatárskeho vpádu do Uhorska.
- 4.25. Analyzovať Privilegium pro Slavis ako dôkaz formovania slovenskej etnickej identity.
- 4.26. Charakterizovať architektonické pamiatky zo slovenskej gotickej cesty.
- 4.27. Zhodnotiť politiky vlády Ľudovíta I. a Žigmunda Luxemburského.
- 4.28. Vymedziť dôsledky husitských vpádov do Uhorska.
- 4.29. Identifikovať sociálnu štruktúru obyvateľstva uhorského kráľovstva.
- 4.30. Zhodnotiť rozvoj kultúry a vzdelania v Uhorsku za vlády Mateja Korvína, Académia Istropolitana.

5. Novovek

Obsah: humanizmus a renesancia, reformácia, vývoj európskych veľmocí, stavovská monarchia, absolutistický štát, počiatky parlamentarizmu. Katolícky a reformačný mocenský blok, tridsaťročná vojna. Revolúcie raného novoveku - Nizozemsko, Anglicko. Školstvo, veda, kultúra. Zámorské objavy, hľadanie cesty do Indie, koloniálne ríše, zámorský obchod, delenie sveta, stret kultúr, cenová revolúcia.

Veľká francúzska revolúcia, Francúzsko počas Napoleona. Priemyselná revolúcia a jej dôsledky. Národné hnutia a nacionalizmus, politické programy, národný štát, moderné politické prúdy, človek moderného veku. Zjednotenie Nemecka a Talianska. Moderný kolonializmus a jeho dôsledky, európske veľmoci a ich súperenie v 19. storočí. USA v 19. storočí. Ideové a kultúrne smery v 19. storočí. Umelecké smery a slohy.

Vzostup Habsburgovcov, koniec stredovekého Uhorska. Rozdelenie Uhorska, Turci v Uhorsku. Habsburská monarchia a Slovensko. Protihabsburský odboj. Habsburgovci v európskej politike.

Formovanie moderného slovenského národa, bernolákovci a jazyková otázka, myšlienky slovenskej vzájomnosti, štúrovská generácia, Slováci v revolúcii 1848/49, Slovensko za Bachovho absolutizmu, Slováci medzi Viedňou a Budapešťou.

Rakúsko - Uhorsko ako mnohonárodná monarchia, politické aktivity Slovákov, založenia Matice slovenskej, slovenské gymnáziá, industrializácia Slovenska, sociálna otázka na Slovensku.

Pojmy: kníhtlač, humanizmus, renesancia, reformácia, protireformácia, osvietenstvo, mešťan, podnikateľ, absolutizmus, parlamentarizmus, revolúcia, Deklarácia nezávislosti USA,

republika, jakobínsky teror, cisárstvo, reštaurácia, Svätá aliancia, jar národov, priemyselná revolúcia, kapitalizmus, konzervativizmus, liberalizmus, nacionalizmus, socializmus, kapitalista, robotník, vedec, ženská otázka objaviteľa, dobyvatelia, karavela, kolonizátor, kolónia, impérium, europeizácia, rasizmus.

Moháč, satumársky mier, osvietený absolutizmus, jezuitský a tereziánsky školský systém, náboženská tolerancia.

Etnicita, spisovný jazyk, kodifikácia, panslavizmus, pangermanizmus, maďarské národné hnutie, učenecká fáza národného hnutia, všeslovanská vzájomnosť, štúrovci, kultúrne a politické požiadavky Slovákov, oktrojovaná ústava, almanach, dištrikt, segregácia, dualizmus, maďarizácia, modernizácia, slovenská otázka, politické strany, industrializácia, župa, župan, šovinizmus, patent, vyst'ahovalectvo.

Požiadavky:

- 5.1. Posúdiť význam námorských objavov pre nástup novoveku.
- 5.2. Charakterizovať obdobie humanizmu a renesancie.
- 5.3. Identifikovať základné znaky kníhtlače ako média.
- 5.4. Vymedziť príčiny reformácie a jej dôsledky.
- 5.5. Posúdiť význam meštianskej vrstvy ako nového prvku v stredovekej a novovekej spoločnosti.
- 5.6. Porovnať základné znaky absolutizmu a parlamentarizmu.
- 5.7. Objasniť príčiny a dôsledky revolúcií v Nizozemsku a Anglicku.
- 5.8. Charakterizovať kultúru baroka.
- 5.9. Vymedziť základné medzníky vývoja francúzskej revolúcie a zhodnotiť pozitíva a negatíva revolúcie.
- 5.10. Identifikovať príčiny a dôsledky nástupu Habsburgovcov na uhorský trón.
- 5.11. Zovšeobecniť dôsledky tureckej prítomnosti v Uhorsku.
- 5.12. Vymedziť príčiny a dôsledky protihabsburských povstaní.
- 5.13. Porovnať proces reformácie a protireformácie v Uhorsku v kontexte Európy.
- 5.14. Vysvetliť proces vzniku a rozvoja USA.
- 5.15. Vymedziť znaky osvieteného absolutizmu.
- 5.16. Analyzovať najvýznamnejšie reformy Márie Terézie a Jozefa II.
- 5.17. Uviesť príčiny a dôsledky súperenia Habsburgovcov o hegemoniu v Európe.
- 5.18. Analyzovať príčiny vzniku cisárstva vo Francúzsku.
- 5.19. Rozlíšiť charakter vojen počas revolúcie a v období Napoleonovej vlády.
- 5.20. Zhodnotiť úlohu Svätej aliance pre Európu.
- 5.21. Identifikovať a zovšeobecniť znaky vznikajúcej industriálnej spoločnosti.
- 5.22. Identifikovať znaky kapitalistickej spoločnosti, porovnať ich so znakmi feudálnej spoločnosti.
- 5.23. Analyzovať zjednocovací proces v Nemecku a Taliansku.
- 5.24. Vysvetliť formovanie národných štátov pod vplyvom osvietenstva.
- 5.25. Vystihnúť spôsob života jednotlivých sociálnych vrstiev v 19. storočí.
- 5.26. Dokumentovať rozvoj slovenského národného obrodzenia.
- 5.27. Špecifikovať ciele maďarského národného hnutia.
- 5.28. Zhodnotiť význam činnosti troch generácií národne uvedomelých vzdelancov.
- 5.29. Zovšeobecniť ciele politického programu Slovákov.
- 5.30. Analyzovať politický program Slovákov – Žiadosti slovenského národa.
- 5.31. Analyzovať revolučné roky v Rakúskej monarchii v kontexte slovenského národného hnutia.
- 5.32. Rozlíšiť pozitívne a negatívne výsledky revolučných rokov 1848/49 v Uhorsku.
- 5.33. Analyzovať politický program Slovákov – Memorandum národa slovenského.
- 5.34. Rozlíšiť dôsledky námorských objavov pre kolónie a Európu.

- 5.35. Analyzovať príčiny vzniku svetového trhu a obchodu.
- 5.36. Zdokumentovať rozdelenie kolónií európskych veľmocí na začiatku novoveku a na konci 19. a začiatku 20. storočia.
- 5.37. Opísať podstatné znaky imperializmu.
- 5.38. Charakterizovať politický, hospodársky a sociálny vývoj USA v 2. pol. 19. storočia.
- 5.39. Rozlíšiť ciele Trojspolku a Dohody.
- 5.40. Opísať politické, ekonomické a sociálne pomery v Rusku v 2. pol. 19. storočia.
- 5.41. Charakterizovať umelecké smery a slohy v 2. pol. 19. storočia.
- 5.42. Analyzovať príčiny a dôsledky nového štátoprávneho usporiadania Rakúskej monarchie.
- 5.43. Špecifikovať postavenie Slovákov v Uhorsku.
- 5.44. Rozlíšiť ciele Starej a Novej Školy.
- 5.45. Rozpoznať okolnosti vzniku a ciele prvých politických strán na Slovensku.
- 5.46. Rozpoznať ciele maďarizácie v školskej oblasti na Slovensku.
- 5.47. Zhodnotiť význam Matice slovenskej a kultúrnych spolkov v živote Slovákov.
- 5.48. Identifikovať proces modernizácie Rakúsko – Uhorskej monarchie v 2. polovici 19. st.
- 5.49. Vymedziť príčiny a dôsledky ďalšej vyst'ahovaleckej vlny Slovákov do zámoria.
- 5.50. Špecifikovať spôsob života Slovákov v USA.

6. Dejiny 20. storočia

Obsah: Prvá svetová vojna, ruské revolúcie, versailleský systém, Spoločnosť národov.

Slovenská spoločnosť počas vojny, idea vzniku Československa, zahraničný a domáci česko - slovenský odboj, Slovensko v ČSR.

Medzivojnová Európa: demokratické veľmoci, totalitné a autoritatívne režimy, úsilie o kolektívnu bezpečnosť, Európa pod nemeckou hegemoniou, vznik, priebeh a dôsledky druhej svetovej vojny.

Medzivojnové Československo a Slováci, Slovensko v medzivojnovom Československu (politický vývoj, hospodárstvo, školstvo, kultúra), autonómia Slovenska, Slovenská republika (1939 -1945), SNP, Slováci na bojiskách druhej svetovej vojny, Slovensko v komunistickom Československu.

Studená vojna, krízy v sovietskom bloku, integrácia západnej Európy, rozpad koloniálnej sústavy, rozvoj socializmu mimo ZSSR, Blízky východ, Ázia, Afrika.

Pád železnej opony, euroatlantická hospodárska a vojenská spolupráca, NATO, Európska únia.

Nežná revolúcia, rozdelenie Česko – Slovenska, vznik suverénnej a samostatnej Slovenskej republiky, Slovenská republika v Európskej únii.

Svet v 21. storočí, globálny svet, krízové oblasti (Irak, Blízky východ, Afganistan, Balkán), veda, technika, kultúra v 20. stor. a začiatkom 21. storočia.

Pojmy: Sarajevský atentát, ultimátum, diktatúra proletariátu, intervencia, reparácie, ratifikácia, signatár, československý odboj, Cleverlandská dohoda, Pittsburská dohoda, autonomizmus, federalizmus, decentralizácia, suverenita, Martinská deklarácia, boľševický prevrat, komunizmus, moderná demokracia, fašizmus, nemecký národný socializmus, anexia, plán Barbarossa, blesková vojna, japonská expanzia, protifašistická koalícia, odboj, holokaust, šoa, Osvieňčim, etnické čistky.

Rozdelenie sveta, Marschalov plán, berlínsky múr, maďarská revolúcia, karibská kríza, tretí svet, železná opona, neokolonializmus, kultúrna revolúcia, Solidarita, perestrojka, glasnosť, hnutie nezúčastnených krajín, autoritatívny režim, židovský kódex, protifašistický odboj, socializmus s ľudskou tvárou, normalizácia, európska integrácia, nežná revolúcia,

Verejnosť proti násiliu, Občianske fórum, referendum, globalizácia, terorizmus, ekológia, informačná explózia, mediálny svet, internet.

Požiadavky:

- 6.1. Analyzovať príčiny a priebeh Prvej svetovej vojny.
- 6.2. Zhodnotiť 1. svetovú vojnu a jej vplyv na vývoj v Európe a vo svete.
- 6.3. Identifikovať geopolitické zmeny po prvej svetovej vojne.
- 6.4. Vysvetliť situáciu na Slovensku v priebehu prvej svetovej vojny.
- 6.5. Určiť medzníky domáceho a zahraničného odboja.
- 6.6. Analyzovať aktivity súvisiace so vznikom ČSR.
- 6.7. Rozlíšiť znaky totalitného politického systému v Rusku a v ZSSR (1917-1953).
- 6.8. Špecifikovať znaky totalitných politických systémov v Taliansku a v Nemecku.
- 6.9. Vymedziť znaky demokratických politických systémov v medzivojnovom období.
- 6.10. Charakterizovať kultúru v medzivojnového obdobia.
- 6.11. Identifikovať príčiny vzniku druhej svetovej vojny.
- 6.12. Analyzovať jednotlivé etapy priebehu druhej svetovej vojny.
- 6.13. Vysvetliť holokaust.
- 6.14. Rekonštruovať podobu protifašistického odboja v Európe.
- 6.15. Dokázať vplyv vedy a techniky na priebeh totálnej vojny.
- 6.16. Špecifikovať dôsledky II. svetovej vojny.
- 6.17. Identifikovať príčiny vzniku bipolárneho sveta.
- 6.18. Zdokumentovať podstatné príklady krízových javov rozdeleného sveta (1956-1989).
- 6.19. Charakterizovať obdobie studenej vojny na konkrétnych príkladoch.
- 6.20. Vysvetliť proces dekolonizácie.
- 6.21. Zdôvodniť vplyv perestrojky a glasnosti na vnútropolitický vývoj štátov východného bloku.
- 6.22. Zhodnotiť proces dekolonizácie v 2. polovici 20. storočia.
- 6.23. Zdôvodniť príčiny pádu železnej opony.
- 6.24. Analyzovať teóriu čechoslovakizmu.
- 6.25. Špecifikovať znaky politického systému ČSR.
- 6.26. Analyzovať hospodárske, sociálne a kultúrne podmienky v ČSR.
- 6.27. Rozlíšiť hlavné prúdy slovenskej politickej scény v ČSR.
- 6.28. Vysvetliť centralizmus a autonomizmus v ČSR.
- 6.29. Rozpoznať príčiny a dôsledky Mníchovskej dohody a Viedenskej arbitráže.
- 6.30. Uviesť príčiny vzniku autonómie a Slovenského štátu.
- 6.31. Rozpoznajú kľúčové medzníky vnútropolitického a zahraničnopolitického vývoja Slovenskej republiky 1939-1945.
- 6.32. Analyzovať hospodárske, sociálne a kultúrne podmienky Slovenskej republiky.
- 6.33. Objasniť riešenie židovskej otázky v Slovenskej republike.
- 6.34. Uviesť príčiny a dôsledky Slovenského národného povstania.
- 6.35. Uviesť príklady účasti Slovákov na bojiskách druhej svetovej vojny.
- 6.36. Zdokumentovať každodenný život v Slovenskej republike počas 2. svetovej vojny.
- 6.37. Rozpoznať medzníky vnútropolitického vývoja ČSR v rokoch 1945-1948.
- 6.38. Vysvetliť prípravu komunistov na prevzatie a uskutočnenie moci v roku 1948.
- 6.39. Vymedziť príčiny a dôsledky začlenenia ČSR do sovietskeho bloku.
- 6.40. Vymedziť príčiny a dôsledky reformného procesu v roku 1968.
- 6.41. Vysvetliť dôsledky obdobia tzv. normalizácie.
- 6.42. Vysvetliť mocenské a politické dôvody euroatlantickej hospodárskej a vojenskej spolupráce.

- 6.43. Rozpoznať kľúčové medzníky procesu európskej integrácie (od idey k realizácii).
- 6.44. Identifikovať podstatné problémy procesu európskej integrácie.
- 6.45. Rozpoznať európske kultúrne hodnoty.
- 6.47. Posúdiť dôležitosť zachovania národných hodnôt a tradícií v kontexte európskej integrácie.
- 6.48. Zdokumentovať krízové javy v Európe i vo svete po roku 1989.
- 6.49. Vymedziť príčiny a dôsledky zrušenia komunistického režimu v Československu.
- 6.50. Identifikovať príčiny a dôsledky rozdelenia Československa.
- 6.51. Opísať proces vzniku samostatnej a suverénnej Slovenskej republiky v roku 1993.
- 6.52. Rozpoznať kľúčové medzníky vývoja Slovenskej republiky po roku 1993.
- 6.53. Špecifikovať globálne problémy súčasného sveta.
- 6.54. Zdokumentovať klady a zápory globalizačných tendencií.

Autori: PhDr. Samuel Jovankovič
                      Doc. PaedDr. Viliam Kratochvíl, PhD.